

KÖNYVISMERTETÉS: BOLLÓK ÁDÁM: AZ ARANY ÉVSZÁZADA

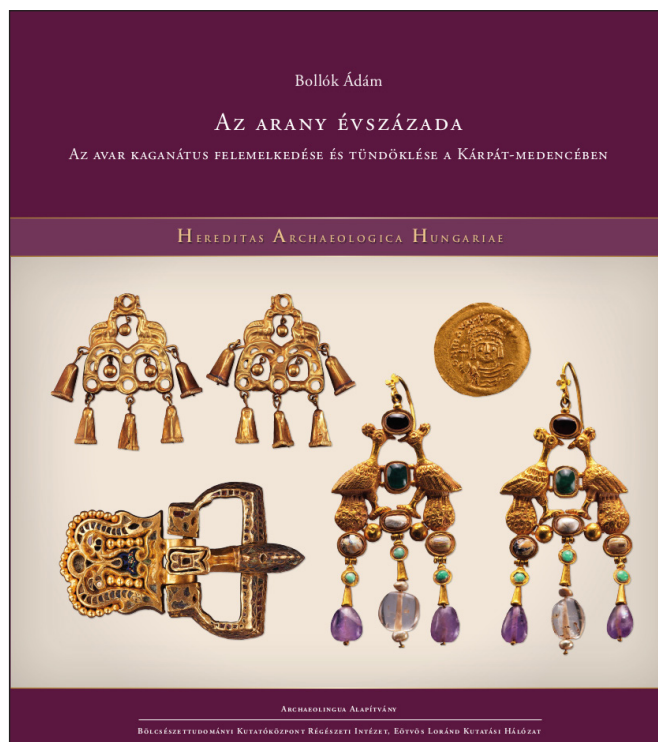
SAMU LEVENTE

Magyar Régészet 10. évf. (2021), 4. szám, pp. 85–86.

A Hereditas Archaeologica Hungariae sorozatban megjelent kötet az avar kor első évszázadába kalauzol bennünket, végigkísérve az avarokat az európai megjelenésüktől, Kárpát-medencei letelepedésükön át egészen az első komolyabb válság időszakáig: a sikertelen 626-os bizánci ostrom utáni időkig. A könyv közel repít bennünket az avarokhoz: elsőként külső megjelenésükkel ismerkedhetünk meg, majd az avar kori társadalom sokszínűségébe és összetettségébe nyerhetünk bepillantást. A könyv kezdetétől fontos hangsúlyt kapnak a különböző távolsági kapcsolatok, különös tekintettel a keletrómai kapcsolatokra – ezeknek bemutatása lesz a könyv fő vezérfonala.

A könyv második fejezete az írott forrásokat segítségével hívva kíséri el az avarokat a Kárpát-medencébe. Ez a fejezet a leginkább történeti jellegű összefoglalása az eseményeknek, melyekhez kapcsolódóan több fontos régészeti lelettel is megismerkedhetünk. Képet kapunk arról, hogyan érkeznek meg a Közép-Duna-vidékre az avarok és hogy milyen egyéb népcsoportokat gyűjthettek maguk mellé, illetve kikkel találkoztak az ide érkezésük során. Nyilvánvalóvá válik, hogy nem egy homogén népcsoport érkezik, hanem különböző népek csoportjai, amely később kiegészül további letelepülőkkel is, s hogy ez a sokféleség szépen visszatükröződik a régészeti leletanyagban is.

A harmadik fejezet a szemünk elé varázsolja azt a képet, amivel az avar követek találkozhattak a Bizánci Birodalom területére, illetve a központjába való látogatásukkor. Egy rendkívül színes kép tárul az olvasó elé, a szerző megidézi a korszak keletrómai épített örökségének rendkívüliségét és szépségét, valamint elmagyarázza ezeknek a (pszichológiai) jelentőségét a diplomáciai kapcsolatok szempontjából is. Azáltal, hogy ez a rendkívül fontos kommunikációs csatorna az avarok vezetői és Konstantinápoly között ilyen látványos megvilágításba kerül, a korszak és az avarok viszonyrendszere is sokkal érthetőbbé és kézzelfoghatóbbá válik az olvasó számára. A szépen illusztrált fejezet végigkísér bennünket azokon a helyeken, ahol nagy valószínűséggel az avarok követeit is végigkísérték a császári udvarban. Ez a kép 1400 év távlatából is lenyűgöző, milyen lehetett ott, akkor, a maga pompás valóságában? Az, hogy az „idegen” szó miért idézőjelben jelenik meg a fejezet címében, később kap értelmet: kérdéses ugyanis, mennyire volt idegen ez a fajta környezet az avar követek számára. A forráshelyeket segítségül hívva képet kaphatunk arról is, milyen lehetett a fordított helyzet, amikor a bizánci követeket fogadták a kagan udvarában.

*Bollók Ádám: Az arany évszázada.
Az Avar Kaganátus felemelkedése és tündöklése
a Kárpát-medencében.*

*Hereditas Archaeologica Hungariae.
Budapest: Archaeolingua, 2021.
166 oldal
ISBN 978-615-5766-47-3*

Samu Levente • Könyvismertetés: Bollók Ádám: *Az arany évszázada*

A következő fejezet a kaganátus gazdasági rendszerét, ezen belül is elsősorban a kereskedelem, árucserélehetőségeit járja körül, s világítja meg, időben és térben távolabbi párhuzamok bevonásával is, hogyan működhetett ez a viszonyrendszer, s hogyan működhetett évtizedeken keresztül viszonylagos egyensúlyban egészen addig, amíg – elsősorban külső hatásra – nagyobb politikai változások nem következtek be. Az Avar Kaganátus gazdasági rendszere egy eddig sajnos keveset tárgyalt terület, melyhez az itt felsorakoztatott példák és párhuzamok, lehetséges modellek, értékes adalékul szolgálnak majd (POHL 2018, 198–254).

A tárgyak iránt leginkább érdeklődő olvasó számára a könyv 5. fejezete adja a legtöbb információt, amelyben a felvázolt kapcsolatok viszonyrendszerében kerülnek megemlítésre az élet legkülönbözőbb területeihez kötődő tárgyak: textíliák, fűszerek, edények, pénzek, övek és ékszerek. Jó minőségű képekkel illusztrált érzékletes példákkal kaphat képet arról az olvasó, hogy milyen különbségeket fedezhetünk fel egy-egy bizánci területen, bizánci műhelyben készült tárgy és a helyben készült változatok között – melyek természetesen nem kevésbé érdekesek és értékesek a mai kor nézője számára. A jelen kutatási helyzetben egyelőre nehezen megválaszolható kérdésként tűnik fel a tárgyak áramlásával kapcsolatban, hogy az Avar Kaganátus vezető rétege mindenfajta árucseré fölé kontrollt gyakorolt-e, vagy csak a luxuscikkek elosztása fölé gyakorolt kizárólagos kontrollt. Utóbbi elegendő volt-e a hatalma fenntartásához? Ez a kérdés különösen a nagyobb dunántúli központok, Keszthely, Kőlked, Budakalász (és régiójuk) esetében vetődik fel, ahol nagyobb, az avar kort megelőző gyökerekkel rendelkező közösségekkel számol a kutatás (BÁLINT 2019, 175–239; GARAM 2018; HEINRICH-TAMÁSKA & STRAUB 2009; VIDA 2018).

A könyv záró részében a ránk maradt tárgyi anyag földbekerülésének dinamikáját, annak lehetséges hátterét járja körül a szerző. Miért abból az időszakból származnak a legértékesebb avar kori tárgyaink, amikor politikai és külkapcsolati szempontból egyértelmű hanyatlással számolhatunk? Ez az anomália hosszú ideje foglalkoztatja a kutatást. A kérdés megválaszolását segítheti, tovább árnyalhatja a tárgyak minőségi vizsgálata, amelyre a szerző végig törekedett.

Az arany évszázada című könyv legnagyobb értékét az jelenti, hogy az olvasót ténylegesen elrepíti az „arany évszázadába”. A kora avar kor ilyen érzékletes és izgalmas bemutatása, az olvasóhoz közel hozása rendkívül hasznos és bizonyosan pozitív hatással lesz a kutatásra és a korszakról alkotott elképzeléseinkre. A kora középkori élet minél több területének ilyen módon való feltárása és bemutatása különösen hasznos lenne a jövőben. Az itt bemutatott könyv nyelvezetének köszönhetően izgalmas olvasmány lehet minden, a korszak iránt érdeklődő ember számára.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Bálint, Csanád (2019). *The Avars, Byzantium and Italy. A Study in Chronology and Cultural History*. *Varia Archaeologica Hungarica* 31. Budapest: Archaeolingua.

Garam, Éva (2018). *Das awarenzeitliche Gräberfeld in Zamárdi-Rétiföldek*. Teil III. *Monumenta Avarorum Archaeologica* 12. Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum.

Heinrich-Tamáská, Orsolya & Straub, Péter (2009). *Keszthely-Fenekpuszta im Spiegel der Jahrtausende. Keszthely-Fenekpuszta az évezredek tükrében*. Leipzig – Zalaegerszeg.

Pohl, Walter (2018). *The Avars. A Steppe Empire in Central Europe, 567–822*. Ithaca – London: Cornell University Press. <https://doi.org/10.7591/9781501729409>

Vida, Tivadar (2018). *A sztyeppei, a bizánci és a Meroving birodalmak között. Kulturális változások a Kárpát-medence nyugati felén Kr. u. 6–7. században*. Akadémiai doktori értekezés. Budapest.